

Stichting Goes in Dialoog

Jaaroverzicht 2018 & Plannen voor 2019

Ongewoon of gewoon anders;

Laat je stem horen!

Inhoud

Voorwoord door de burgemeester	3
Inleiding door het bestuur	4
Doelstelling van de Stichting	5
Jaarverslag 2018: een overzicht	6
2018 in vogelvlucht	6
De ervaringen.....	9
Verkiezingsdialoog	9
Inspiratiebijeenkomst	10
Plezier voor jou, dialoog met Zorggroep Ter Weel.....	11
Jongerenraad aan de slag in Goes-West voor Veiligheid	12
Zorg Verandert dialogen over <i>Warme Zorg</i> i.s.m. Warmande	12
Dialoogserie de Vlinderduin	14
Kennismaken met onze nieuwe burgermeester en Dialoog Sterk in je wijk.....	15
In gesprek over Rake Klappen	16
Samenwerken met Zorg Verandert.....	17
Masterclass.....	19
Het trainen van de gespreksleiders	19
Ten slotte.....	20
Jaarrekening 2018	21
Jaarplan 2019 & begroting	22
Organisatie Stichting Goes in Dialoog	23
Kerngroepleden & bestuur:.....	23
Gespreksleiders:.....	23
Ambassadeurs:.....	24
Samenwerkingspartners.....	24
Bijlage:	25
Script Dialooggesprekken Zeeland Zonder Zelfmoord.....	29
Zorg Verandert Evaluatieverslag	31
1ste proefdialoog op 20.02.2018 om 14:30 uur bij SMWO Goes.....	31
Zorg Verandert Evaluatieverslag 2 ^{de} proefdialoog op 11 juni	35

Colofon

Redactie: Christie den Ouden, André Schog & Anezka van de Weg
Eindredactie: Ineke Muijs
Lay-out: Mark Govaerts

Voorwoord door de burgemeester

Beste lezer,

Eind vorig jaar was ik voor het eerst te gast bij de stichting Goes in Dialoog. Ik deed mee aan een dialoogtafel in het wijkcentrum in Goes-Oost over veiligheid en het naar je zin hebben in de wijk of buurt waar je woont. Op een heel prettige manier voerden we hierover het gesprek met elkaar. Respect- en begripvol. Iedereen kwam tot z'n recht. Ik vond het verrijkend en de mensen die zich vanuit hun idealen hier zo voor inspinnen, vrijwilligers en professionals, verdienen daarvoor onze grote waardering. In dit jaarverslag leest u wat ze afgelopen jaar allemaal voor elkaar hebben gekregen.

Ook voor 2019 heeft de stichting mooie plannen. Ik hoop dat ze ons blijven vinden voor veilige, waarderende en open gesprekken over een prettige manier van samenleven.

Veel succes daarbij!

Margo Mulder

Burgemeester van Goes

Inleiding door het bestuur

Beste lezer,

Met als jaarthema 'on-gewoon of gewoon anders' kon het uiteraard niet missen: 2018 werd een jaar vol zoektochten en veranderingen!

Zo konden we bijdragen aan de laatste fase van het programma Zorg Verandert. Dit programma heeft een enorme stimulans gegeven aan de ontwikkeling van de dialoog als professioneel instrument bij transitie in de Zorg. De ervaringen hebben ertoe geleid, dat we ook dit jaar flink hebben kunnen experimenteren en nieuwe toepassingsmogelijkheden hebben kunnen ontdekken. Deze ontwikkelingen werden mede ingegeven door het aanbod van SWVO voor het volgen van de masterclass 'De Maatschappelijk Ondernemer'. Hierdoor zijn we als stichting bewust gaan reflecteren op onze doelstelling en de betekenis van onze organisatie. De uitkomsten van de Masterclass hebben we met de coördinatoren van de overige Zeeuwse kerngroepen gedeeld en vervolgens in eigen groep in 3 strategische overleggen besproken. Zowel bestuur als kerngroep concludeerden graag als professionele organisatie te willen blijven bijdragen aan maatschappelijke veranderingen met als missie:

Het waardevolle gesprek voor iedereen, waarmee je samen verder komt!

Inmiddels bleken aan het eind van 2018 tot onze spijt, zowel de coördinatoren van Middelburg in Dialoog, en van het Dialoognetwerk Schouwen-Duiveland als de directeur van Nederland in Dialoog te stoppen. Een belangrijke missie van 2019 zal dan ook het verbinden van de diverse gespreksleiders in Zeeland zijn, en het centraal borgen van de opgedane kennis. Zeker met onze waardevolle contacten en diverse ambassadeurs van de dialoog gaan we met deze missies vol vertrouwen aan de slag en kijken we uit naar onze nieuwe ontmoetingen in 2019!

Zo hebben we kennis mogen maken met onze nieuwe burgemeester, Margo Mulder. Zij inspireerde ons om dit jaar de jeugd mee te nemen in de dialogen over 100 jaar stemrecht. Om deze reden hebben we ons verslag niet alleen als naam het thema van vorig jaar gegeven, maar dit verrijkt met een ondertitel, die naar dit prachtige idee verwijst: 'Laat je stem horen!'

Namens het bestuur van Stichting Goes in Dialoog heel veel leesplezier en hartelijk groet,

Anezka van de Weg

Voorzitter Stichting Goes in Dialoog

Doelstelling van de Stichting

De doelstelling, zoals deze in de oprichtingsakte is gesteld, luidt als volgt:

"De stichting heeft als doel de sociale samenhang in de samenleving van Goes en omgeving te versterken door inzet van de dialoog, en het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn."

In de praktijk willen we hiermee de volgende zaken realiseren:

- De bevordering van participatie, integratie en sociale cohesie van alle burgers in de gemeente Goes en omgeving;
- Het leveren van een bijdrage aan het verminderen van uitsluitingsmechanismen in de gemeente Goes en omgeving;
- Ondersteuning geven aan het realiseren van culturele en maatschappelijke belangen van partijen binnen de gemeente Goes, die zich hebben verbonden met de stichting;
- Afstemming zoeken binnen de relevante netwerken om oplossingen in te passen in de gemeente Goes en omgeving;
- Het verrichten van alle verdere handelingen, die met vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk zijn.

Vertaald naar 2019 staan de onderstaande activiteiten gepland:

- Vergaderingen beleggen, waarvan notulen bijgehouden worden:
 - Minimaal 6 vergaderingen met het kernteam. Tijdens deze vergaderingen zal er aandacht zijn voor website vernieuwing, nieuwe dialoogvormen, thema's, organisatie van diverse dialogen, PR, nieuwsbrieven, contacten met andere dialoogkerngroepen en Nederland in Dialoog en overige operationele zaken.
 - Minimaal 2 bestuursvergaderingen. Het opstellen van jaarverslag en jaarplan, het aanvragen van subsidies en de voortgang van de onderdelen hiervan zullen aan de orde gesteld worden.
 - Overleg met organisaties in Zeeland die de dialoog willen bevorderen.
- Een Verkiezingsdialoog naar aanleiding van de verkiezingen voor de Provinciale Staten, georganiseerd voor de jongeren van de verschillende opleidingen in Goes (Calvijn-Pontis en Hornbeek-Scalda) met als thema 100 jaar Stemrecht, in de hoop dat jongeren zich bewust worden van het voorrecht van het hebben van stemrecht, én in de hoop dat zij ook van dit recht gebruik maken.
- Het geven van een starters- en een verdiepingstraining om onze dialooggespreksleiders verder te professionaliseren en te motiveren de dialoog in verschillende overleg- en ontmoetingsgelegenheden bewust in te zetten.

Het afgelopen jaar hebben wij onder andere vanuit verschillende maatschappelijk betrokken organisaties het verzoek gekregen om een of meerdere dialoogtafels te begeleiden. Vanuit deze ontwikkeling, die er op duidt dat de dialoog als een waardevol instrument wordt beschouwd om met elkaar in gesprek te komen over thema's, willen wij onze aandacht dit jaar verleggen van aanbodgericht dialogen organiseren naar vraaggestuurd organisatie van dialogen.

Daarnaast staat onze jaarlijkse inspiratiedag voor alle dialoogbegeleiders weer op de planning. Op 24 mei zijn we bij de Kunstwei welkom voor ons Zeeuwse Kampvuur. Hierbij willen we graag met onze dialoogambassadeurs en -begeleiders inspelen op de vraag hoe we het vuur voor de dialoog aanhouden in Zeeland. Graag maken we hierbij gebruik van de serious game [het Nieuwe Samenspel](#), met dank aan en ontwikkeld door Zeeland Bruist.

Jaarverslag 2018: een overzicht

Zoals eerder aangegeven, was het een prachtig jaar vol mooie kansen om onze doelstellingen te realiseren. Zowel in Goes als daarbuiten zijn we actief geweest om mensen door middel van de dialoog te verbinden, inspireren en helpen participeren in onze voor sommige mensen ingewikkelde maatschappij vol verandering.

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van onze activiteiten om vervolgens een aantal hoogtepunten verdiepend toe te lichten. Ten slotte delen we de evaluatie van onze proefdialogen over *Zelfmoord, praat erover*. Ondanks de goede ervaringen over hoe deze dialogen kunnen bijdragen aan het doorbreken van het taboe, bleek helaas geen mogelijkheid om deze methodiek op te nemen in de verlenging van het programma Zeeland Zonder Zelfmoord. Uit het overleg met de GGD bleek dat het budget verminderd was, waardoor geen ruimte was voor nieuwe initiatieven. Graag hadden we als Stichting Goes in Dialoog onze ervaringen willen delen met de diverse scholen in Goes. Het zou daarmee een aanvulling kunnen worden op de gatekeeperstraining: een speciale dialoogbegeleiderstraining voor onderwijzers met een specifiek op dit onderwerp toegespitst script. Hiermee wilden we docenten ondersteunen bij het initiëren en begeleiden van veilige groepsgesprekken over dit taboe-onderwerp met jongeren. Geïnteresseerden zijn bij deze van harte uitgenodigd om contact op te nemen met ons.

2018 in vogelvlucht

8 januari	Eerste overleg Zeeland in Dialoog: <i>Hoe verder na Zorg Verandert?</i>
9 januari	Overleg met burgemeester over thema 2018
15 januari	Zorg Verandert dialoog over <i>Mij & Zorg</i> i.s.m. KBO PCOB in Middelharnis. Een dialoog over wat het betekent om zorg te ontvangen en in welke mate je de regie over je eigen zorg kunt behouden.
februari	Reeks van dialoogbijeenkomsten met studenten van Scalda in samenwerking met LFB en Zorg Verandert, waarbij senior gespreksbegeleiders van Goes in Dialoog dialogen begeleiden samen met ervaringsdeskundigen en hun coaches, waarbij gelijkwaardigheid in de samenwerking met gespreksleiders zichtbaar werd.
12 februari	Zorg Verandert dialoog FNV Hoofdkantoor Rotterdam over <i>Langer zelfstandig thuis wonen</i>
15 februari	Start Masterclass <i>Maatschappelijk Ondernemen</i>
20 februari	Proefdialoog ism SMWO en 113 Zelfmoord Preventie: <i>Praten over Zelfmoord</i> , gefinancierd door Zorg Verandert
8 maart	Internationale Vrouwendag: <i>Vrouwelijk leiderschap in de wereld van morgen</i> , gefinancierd door P v/d A
12 maart	Verkiezingsdialoog Goes
19 maart	Starterstraining
23 maart	Inspiratiebijeenkomst Gespreksleiders en ambassadeurs Goes in Dialoog. Het doel was elkaar ontmoeten, inspireren en de ontwikkeling van het jaarthema

26 maart	Zorg Verandert workshop: <i>Ik in gesprek met....</i>
28 maart	Goes in Dialoog verzorgt een workshop over <i>de dialoog en Appreciative Inquiry</i> voor de Sociale Theory Groep o.l.v. Hans de Bruin van de HZ ter voorbereiding van een Minor.
10 april	Zorg Verandert dialogen over het thema <i>Plezier op Recept</i> in samenwerking met Ter Weel.
17 april	Zorg Verandert dialogen voor het FNV te Goes, over <i>Zelfstandig thuis ouder worden</i> .
16 mei	Zorg Verandert dialogen voor het FNV te Goes over <i>Zelfstandig thuis ouder worden</i> , dit maal in Barendrecht, waarbij de Goese dialoogbegeleiders (Karin Bustraan en Anezka van de Weg) werden ingezet.
16 mei	Kennismaking met ouders en dochters Vlinderduin ter voorbereiding op de Drieluik
17 mei	Start van drie <i>Zorg Verandert</i> dialogen over <i>Warme Zorg</i> i.s.m. Warmande
20 mei	Starterstraining van de jongerenraad van gemeente Goes
31 mei	Dialoog in samenwerking met SMWO over Veiligheid in de wijk
4 juni	2 ^{de} Proefdialoog i.s.m. 113 Zelfmoord Preventie: <i>Praten over Zelfmoord</i> Zie voor inhoudelijke informatie de evaluatie in de bijlage
27 juni	1 ^{ste} dialoog Vlinderduin
7 september	Goes in Dialoog ondersteunt de Stichting Tholen Ontmoet met het begeleiden van dialogen met als thema: "Lêêr mekoare kenne" Het begin van activiteiten die de stichting wil organiseren met als doel een inclusief Tholen.
27 september	Dialoog Mantelzorg Café Middelharnis
29 september	Kennisoverdracht wandeldialoog i.s.m. Utrecht in Dialoog over <i>Buiten</i>
5 september	Starterstraining in Goes: 6 deelnemers, waaronder nieuwe coördinator Hulst
24 oktober	Verdiepingstraining: 8 deelnemers
29 oktober	Overleg Zeeland in Dialoog: bespreking nieuwe strategie Goes in Dialoog
31 oktober	Kennismaking nieuwe burgemeester, Margo Mulder
8 november	Dag van de Dialoog: 2 tafels & 16 deelnemers
12 november	Dialoog met de burgemeester en Wijkcirkel Goes
8 november	Mantelzorg Verwendialoog in samenwerking met het Vrijwilligershuis Borsele
22 november	Plenaire dialoog n.a.v. de theatrale vertelling <i>Rake Klappen</i> in het kader van de week tegen de kindermishandeling

23 november	Eerste Dialoog in de reeks van 3 over Armoede en Schulden in Hoek van Holland in samenwerking met Ina Mouris, in opdracht van de gemeente Rotterdam
23 november	Overleg met Dialoognetwerk Schouwen-Duiveland en de Bibliotheek Oosterschelde over mogelijke toekomstige samenwerking
29 november	Dialoog Verbindend Verder in Zierikzee over toekomst van de dialoog op Schouwen-Duiveland
15 november	Van Zorg naar Beter in samenwerking met SWVO en Zorg Verandert
7 december	Afscheid directeur Nederland in Dialoog & start Interim-Bestuur
11 december	2 ^{de} Bijeenkomst in Hoek van Holland 7 decemberAfscheid directeur Nederland in Dialoog & start Interim-Bestuur
13 december	Slotbijeenkomst Zorg Verandert
14 december	Afsluitende kerngroep vergadering Goes in Dialoog 2018

De ervaringen

In dit hoofdstuk worden door verschillende dialoogbegeleiders hun ervaringen gedeeld over de diverse dialoogbijeenkomsten van het afgelopen jaar.

Verkiezingsdialoog

Mede aangespoord door de video uitnodiging van onze interim-Burgemeester Herman Klitsie meldden zich op 12 maart 2018 ongeveer 40 verwachtingsvolle deelnemers met uiteenlopende achtergronden in de Bibliotheek Goes voor de Verkiezingsdialoog.

Stonden bij de allereerste Verkiezingsdialoog in 2017 de verkiezingen voor de Tweede Kamer centraal, nu lag de focus op de Gemeenteraadsverkiezingen. Met de positieve reacties van de deelnemers uit 2017 in het achterhoofd lag het dan ook voor de hand wederom een Verkiezingsdialoog te organiseren met een toch wel prikkelend uitnodigend hoofdthema: 'Ieder voor Goes of Goes voor ons allen?'

Ook dit jaar konden de deelnemers in twee rondes aan een vijftal tafels in gesprek. De eerste ronde spitste zich toe op kennismaken, ontdekken en met name ervaringen delen.

In de tweede ronde werd ingezoomd op dromen & doen, oftewel: hoe vertalen we vervolgens onze dromen naar bestuur. Anders gezegd: de feitelijke uitvoering.

Deze opzet maakte dat de deelnemers in een tijdsbestek van bijna 2 uur over twee thema's konden meepraten.

De vijf thema's waaruit kon worden gekozen waren:

- Wonen : Meer ruimte voor Goes, in de hoogte of in de breedte?
- Veiligheid : Veilig samenleven, hoe doe je dat?
- Onderwijs : Jong & Oud: wie leert wie? Jongeren en vrijwilligers
- Mobiliteit : Van harte Welkom in Goes! Waar moet je zijn & hoe kom je er?
- Zorg en welzijn : Jouw zorg, mij een zorg!

Na de enthousiasmerende welkomstwoorden van wethouder Derk Alssema, waaierden de deelnemers uit over de verschillende tafels, waar ze werden opgewacht door de betreffende dialoog gespreksbegeleider.

Het werd een enerverende en levendige avond. Vele ervaringen, ideeën en mogelijke oplossingen werden gedeeld, aangedragen en opgeschreven op de dialoogposters. Aan het eind van de avond gaven de dialoogbegeleiders vanuit elk onderwerp een korte samenvatting aan de hand van hun posters. Tot op het laatste moment was er volop energie en was men nieuwsgierig naar de uitkomsten van de verschillende tafels. Wethouder Loes Meeuwisse sloot de avond af. Net als in 2017 was zij ook deze keer weer aangenaam verrast door zoveel betrokkenheid en mooie nieuwe ideeën.

De meest treffende opmerking van de avond kwam van een door de wol geveerde lokale politicus. Tot zijn eigen verbazing moest hij concluderen, dat dit de eerste keer was dat hij echt goed geluisterd had naar zijn collega. Kortom, het was een memorabele & geweldig interessante avond!

Inspiratiebijeenkomst

Inspiratiedag 2018

Op veler verzoek hebben we dit jaar weer een inspiratiebijeenkomst georganiseerd. Enerzijds is het doel de samenwerking te verbeteren door elkaar beter te leren kennen. Anderzijds gaan we altijd flink aan de slag met het ontwikkelen van het jaarthema, ter voorbereiding van de Dag van de Dialoog.

Met 12 deelnemers hadden we een lekker diverse en grote groep met zowel ervaren als nieuwe dialoogliefhebbers.

Frank Wolff nam ons het eerste deel van de ochtend mee in een bruisend kennismakingsspel, waarbij we steeds in wisselende tweetallen elkaar persoonlijke vragen stelden aan de hand van inspirerende kaartjes. Door gericht te oefenen met verdiepende vragen, werd het gelijk een goede oefening voor de dialooggespreksbegeleiders. Het ontmoetingsspel was geweldig! Een paar mooie en sfeertyperende opmerkingen uit de evaluatie waren: “heel verrassend hoeveel informatie in een antwoord ligt” en “hilarisch, dichtbij en confronterend”.

In het volgende onderdeel nam Anezka de groep mee om tot een goed jaarthema te komen en dit vervolgens uit te werken tot een lekker lopend script. Als tip van onze burgermeester Herman Klitsie hadden we het woord ‘trots’ meegekregen. Hij ziet in de gemeente Goes geweldige dingen gebeuren, waar we ons best meer mee mogen laten zien. Zo kwamen we op onderwerpen als *opvallen en anders zijn... durf je dat?* Na een flinke discussie, waar wij als dialoogliefhebbers zeker niet vies van zijn, kwamen we op: **‘On-gewoon - of gewoon anders?’**

Vervolgens zijn we aan de slag gegaan met de methodiek van Zorg Verandert om tot een goed script te komen. Een script schrijven met passende vragen is een uitdagende klus! Het mooie van een diverse groep is, dat ieder zijn eigen gevoel en perceptie heeft bij woorden. Je leert in korte tijd heel veel van elkaar. Ook blijkt er een duidelijk verschil te zijn tussen de reguliere dialoogmethode zoals we die kennen vanuit Nederland in Dialoog, en die van Zorg Verandert. Waar de oorspronkelijke methodiek met name gericht is op positieve vragen, zal Zorg Verandert tegenwoordig juist meer neutrale vragen gebruiken om ruimte te creëren voor ook de ‘negatieve’ ervaringen (pijnlijke, verdrietige of frustrerende). Ga je praten over bijvoorbeeld ‘gezellig zelfstandig ouder worden’, dan ontnemen je mensen de kans om alle angsten en frustraties te delen wanneer zij bij zelfstandig oud worden juist veel problemen kunnen ervaren. Ze zijn dan bij voorbaat uitgesloten van een dialoog of voelen zich direct al niet begrepen. Een thema als ‘langer zelfstandig oud worden’ is neutraler en biedt alle deelnemers de ruimte actief deel te nemen aan het gesprek. Het werd duidelijk dat elk soort dialoog zijn eigen soort vraagstelling vergt, en dat een grote groep mensen met verschillende inzichten heel goed kan helpen om zorgvuldig een succesvol script te ontwikkelen.

Plezier voor jou, dialoog met Zorggroep Ter Weel

Niet te geloven hoeveel plezier je kunt beleven door gewoon in dialoog met elkaar te gaan over wat plezier betekent. Dat is precies wat een gemêleerde groep van bewoners, leerlingen, medewerkers hebben gedaan tijdens de Zorg Verandert dialoog op 10 april jl. bij Zorggroep Ter Weel, onder deskundige begeleiding van Marloes en Ingel. Wat hebben we gelachen en wat maakt dat het leven toch leuk!

Het begon al met een inspirerend openingswoord van Wethouder André van der Reest over het enthousiasme van de gemeente voor de Stichting Goes in Dialoog, de organisatie die het initiatief neemt voor activiteiten als deze. Hij had zich er speciaal voor vrij gemaakt uit de collegeonderhandelingen.

Vervolgens een helder betoog van Marloes Henderikx over plezier en geluk in het leven en wat dat precies is en vooral wat je er zelf aan kan doen. Ze liet ook zien hoe een Virtual Reality bril daarbij kan helpen. Ja, de moderne techniek helpt ook een handje, doordat je met deze bril terug kan naar je geboortestreek zonder te reizen. Dat is natuurlijk wel jammer voor de reisbureaus.

De dialoogtafels daarna liepen ook over van plezierige ervaringen. Ook al waren er zeker ook emotionele momenten. Want zonder licht geen schaduw en zonder schaduw geen licht.

Wat te denken van een bewoner, die altijd als droom had acteur of zelfs regisseur te worden en dat op zijn 88e nog gaat doen door vanuit Ter Weel nog een toneelvereniging op te richten. De eerste voorstelling is in september en heeft de toepasselijke titel "Als je huult, ben je een stakker". Echt Amsterdams volkstoneel. Als het een beetje meezit, gaan alle deelnemers er in september heen. Hoe plezierig is dat?

Ook bijzonder was dat de dialoogtafels de verbinding maakten tussen de generaties. De deelnemers varieerden van 17 tot 94 jaar. Twee bewoners van 88 en 94 jaar genoten, ondanks natuurlijk ook verdrietige zaken die ze hadden meegemaakt, nog volop van het leven. En je gelooft het niet, maar ze reden allebei nog in een autootje en hadden via skype contact met familie aan de andere kant van de wereld. Eerst dachten ze; "is zo'n dialoog wel iets voor ons?", maar aan het eind gingen ze een ervaring rijker en met een blij gezicht weer terug naar hun woning in de Poelhoek. Tot de deelnemers hoorden ook een groep studenten van Scalda, die de opleiding Verzorgende 3 IG deed. Zij zagen ernaar uit om als verzorgende aan de slag te gaan. Vanuit de stage hadden ze al ervaren dat het werken met

dementerende ouderen heel verrijkend kan zijn, als je er maar voldoende plezier en aandacht in stopt. Maar in de vrije tijd beleef je natuurlijk veel plezier aan festivals met hardcore muziek zoals in HRIEPS.

Zo makkelijk kan het zijn. Met elkaar in dialoog gaan en plezier maken. Het geeft energie, je komt tot prachtige ideeën en ze worden nog werkelijkheid ook!

Wat wil een mens nog meer?

Het Zorg Verandert dialoog programma dat in opdracht van het ministerie van VWS wordt uitgevoerd duurt nog tot eind dit jaar. Als je de kans krijgt: doe mee aan zo'n dialoog. Je krijgt er geen spijt van.

Jongerenraad aan de slag in Goes-West voor Veiligheid

Op donderdagavond 31 mei organiseerde SMWO een thema-avond over Veilig in de Wijk. Diverse organisaties gingen met bewoners uit de wijk in gesprek om samen voor meer veiligheid te zorgen. Zo waren onder andere politie en brandweer aanwezig om informatie te geven. Voor Stichting Goes in Dialoog was het een geweldige kans om onze vers getrainde gespreksbegeleiders van de Jongerenraad Goes een laatste training on the job te geven.

Brenda en Stephanie hadden door deze rumoerige omgeving een pittige uitdaging. Dialogen zijn normaal altijd keurig gestructureerd aan de hand van vier vraagrondes en vinden plaats in een rustige omgeving met een vaste groep. Maar in West was dat even heel anders! Het werden geweldig levendige en mooie gesprekken met de politie en menig bewoner. Ook konden we kennis maken met de nieuwe regiomanager van Zuidwester, Judith de Bruijn. Samen wisselden we vele inzichten rond het thema veiligheid. Want wat betekent veiligheid? Voor de één is veiligheid een actieve politie, die je adviseert hoe je inbrekers buiten huis kunt houden. Voor de ander is dit juist een heel onveilig beeld. Liever vertrouwen mensen elkaar in de buurt en laten de achterdeur open. Stel dat er iets ernstigs aan de hand is, dan kan iemand snel naar binnen. Duidelijk is dat veiligheid veel met onderling contact te maken heeft, goed naar elkaar luisteren en vertrouwen. Samen op zoek naar passende oplossingen in de buurt en elkaar helpen. Jong en oud, samen maken we de buurt door elkaar op te zoeken en zo vertrouwd te raken met elkaar.

Aan het eind van de avond kwam één van de brandweermannen op ons af lopen. Hij vroeg zich af wat we in onze hoek nu allemaal aan het doen waren. Het was er steeds zó druk en klonk zó gezellig! Hij moest steeds bij zijn eigen tafel blijven, waardoor hij inmiddels de indruk had gekregen, dat hij het beste deel van de avond had moeten missen! Wat een pech! Natuurlijk hebben we hem direct beloofd langs te willen komen voor een speciale dialoog bij deze stoere hulpverleners. Want met zo veel nieuwe gespreksbegeleiders in het team zijn dialoogvragen van harte welkom!

Zorg Verandert dialogen over Warme Zorg i.s.m. Warmande

Dialoogbijeenkomsten op locaties van Warmande

Na de positief ontvangen dialogen van Zorg Verandert op de dag van de mantelzorg in 2017 is op verzoek van de cliëntenraad in 2018 een reeks van 4 dialogen over Warme Zorg georganiseerd om het contact tussen

organisatie en cliënten en hun naasten te bevorderen en samen te ontdekken wat goede, liefst warme zorg betekent en hoe je dit met elkaar kunt realiseren. Anja Putters, zorgethicus van Warmande

organiseerde en begeleidde samen met gespreksleider Anezka van de Weg van Zorg Verandert / Goes in Dialoog deze gesprekken.

Bij de bijeenkomsten gingen deelnemers van verschillende leeftijden (tussen de 55 en 81 jaar) en achtergronden, naasten, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals met elkaar in gesprek. Er ontstonden interessante gesprekken, waarbij veel mooie momenten werden gedeeld en ook minder mooie momenten werden besproken. Samen werd gekeken hoe deze situaties verbeterd kunnen worden. Bezuinigen werden vaak als oorzaak van minder warme zorg benoemd. Maar ook soms de onbekendheid met gevoeligheden van jonge stagiaires. Worstelingen van medewerkers, waar de cliënten afhankelijk van zijn, worden gezien en gehoord. Omgaan met bezuinigingen en veranderingen in de zorg is van invloed op je eigen regie. Gevoelens van afhankelijkheid kunnen hierdoor versterkt worden. Het is lastig om daar samen goed mee om te gaan.

Er is begrip voor de medewerkers. Zij kunnen warme zorg bieden als daar tijd voor is, dat weten cliënten uit ervaring te vertellen. De combinatie met zorgzwaarte leidt ertoe dat niet iedereen op de juiste tijd de juiste zorg kan ontvangen. Dat leidt tot vervelende situaties. De communicatie daarover is niet altijd eenvoudig. Er wordt gesproken over vraag verlegenheid die daardoor ontstaat. Op basis van gelijkwaardigheid met elkaar afspraken maken, je wensen in het zorgplan op te laten nemen, blijkt in de praktijk niet altijd zo eenvoudig te zijn. Hoe familie betrokken kan worden in de afstemming van zorg en in samenwerking met medewerkers is belangrijk voor de cliënt en zijn welzijn. Dit werd nog eens duidelijk naar voren gebracht door de naasten van cliënten die aanwezig waren. Betrokkenheid van familie en nieuwe ideeën over hoe met minder mensen toch warme zorg geleverd kan worden, werden bij de afronding van de dialogen besproken. Dit leidde tot concrete ideeën en voorstellen, zoals meer personeel op de ochtend, zodat iedereen op tijd geholpen kan worden. Minder administratie en meer ruimte voor persoonlijk contact vinden alle deelnemers belangrijke aandachtspunten. Opvallend was dat sfeer in teams ook als een belangrijk aandachtspunt werd genoemd om aan te werken. Dit kost geen geld, maar levert bijzonder veel op. Uitstraling van een team heeft zijn uitwerking op je gevoel van afhankelijk zijn of gewaardeerd en gerespecteerd worden. Dit werd geconcludeerd door zowel cliënten, familie als vrijwilligers.

Vrijwilligers brengen enthousiasme en plezier mee, waar cliënten zich prettig bij voelen en medewerkers zich door gesteund kunnen voelen. De meerwaarde voor en van vrijwilligers in het betrokken worden bij de zorg en het welzijn van cliënten werd als bijzonder en belangrijk voorbeeld van samenwerken aan de nieuwe toekomst voor zorg en welzijn genoemd. Ook de onderlinge betrokkenheid tussen cliënten en hun families werd als grote meerwaarde genoemd.

Zorg Verandert was er ook voor om signalen naar de overheid door te geven. Er werden evaluatieformulieren ingevuld waar de boodschap voor de overheid goed naar voren kwam. Meer mensen, meer tijd om medemenselijkheid te kunnen behouden, want de medewerkers kunnen kwaliteit van zorg leveren als ze eraan toe komen en gefaciliteerd worden. Daarnaast werd ook aangegeven, dat aandacht niet altijd meer tijd kost. In tegendeel: met aandacht warme zorg leveren en tijd nemen voor de medemenselijke kant levert ook tijd op. Ten slotte leverden deze dialogen nieuwe contacten op voor de cliëntenraad en afspraken voor het uitwerken van verbeteringen op de desbetreffende afdeling.

Dialogoosserie de Vlinderduin

Om toekomstige bewoners en hun ouders voor te bereiden op het wonen in Vlinderduin in Haamstede, wordt een dialogoosserie onder de titel 'Samen in Vlinderduin' gehouden. Vlinderduin is de eerste particuliere woonvorm op Schouwen-Duiveland voor vrouwen met een licht verstandelijke beperking. Het gaat om een gebundeld initiatief van betrokken ouders.

De dialogen worden gecoördineerd vanuit Zorg Verandert. De eerste twee parallelle dialogen zijn op 13 juni gehouden en deze werden positief ontvangen. In de ene groep gingen de ouders in overleg en in de andere groep de dochters.

Bij de ouders ging het gesprek onder andere over het loslaten van een kind, de activiteiten waar behoefte aan is, het opstellen van huisregels, de verwachtingen van ouders en het doelhof van instanties en regels waar je mee te maken krijgt bij het opzetten van een initiatief als Vlinderduin.

Bij de dochterdialoog kwam naar voren, dat de meiden zich verheugen op een eigen plekje, waar ze zelf de baas zijn, maar dat ze het ook spannend vinden om te verhuizen. Want hoe regel je dat je pakjes straks op het juiste adres komen, als je je huisnummer nog niet weet? Het straks samen dingen kunnen delen werd als positief punt genoemd. Iedereen deed mee met de dialoog en als iemand niet goed uit zijn woorden kon komen, bleek schrijven goed te helpen. De dames waren het erover eens dat het belangrijk is dat ze zelf kunnen meepraten en meedenken over hun eigen woonomgeving. Dan hebben ze het gevoel dat ze serieus genomen worden en dat het ook echt hun thuis wordt.

Op 27 juni gingen de dochters weer samen om de tafel in een workshop. Tijdens deze speciale dialoog hebben ze samen verder nagedacht over hoe Vlinderduin er volgens hen het liefst uit zou kunnen zien en hoe ze samen stappen kunnen zetten om dit ideaal te realiseren. Op 19 september werden weer twee parallelle dialogen gehouden met een oudergroep en een dochtergroep. Ook de woonbegeleiders namen deel aan deze dialoog.

Kennismaken met onze nieuwe burgemeester en Dialoog Sterk in je wijk

Ondanks haar intens drukke agenda, kregen we op 31 oktober toch al de kans om als Stichting Goes in Dialoog onze nieuwe burgemeester, Margo Mulder te ontmoeten.

Als ware het een reguliere dialoog zetten we onze naamkaartjes met de dialoogregels op tafel. Op haar kaartje werd spontaan 'Margo' geschreven. De dialoog was haar nog niet bekend, maar ze schatte de waarde van deze gesprekken gelijk goed in. Het luisteren naar elkaar, om zo samen oplossingen te vinden en een goede samenleving te vormen voor iedereen.

We vertelden vol trots over onze ervaringen, waaronder ook de Verkiezingsdialoog. Hoe goed zou het zijn als we in de voorbereiding van de provinciale statenverkiezingen ook jongeren aan tafel kunnen brengen! Een geweldig plan, waar we zeker mee aan de slag gaan. André Schog, Ineke Muijs en Anezka van de Weg

bedankten haar voor de inspirerende ontmoeting met de belofte dat we haar snel met andere Goese burgers in contact zouden brengen... want al op 12 november hadden we onze volgende afspraak!

Dit keer konden we haar een reguliere dialoog laten ervaren. Met een grote groep van 13 deelnemers gingen we in gesprek over "Sterk in je wijk". Als spraakmaker had de gespreksbegeleider een plaatje van Sesamstraat meegenomen, een gezellige straat waar van alles gebeurt en ieder zichzelf kan zijn.

We zaten aan tafel met jong en oud. Een groot aantal kwam met Adil van SMWO mee als deelnemer van de Wijkcirkel. In dit project worden mensen met elkaar in contact gebracht die door omstandigheden weinig sociale contacten hebben. Door met elkaar in contact te zijn, kun je elkaar beter begrijpen en er voor elkaar zijn als het nodig is. Ook bleek uit de mooie verhalen, dat soms de hulp uit verrassende hoek kan komen.

Het gezien en zich gesteund voelen als mens is enorm belangrijk om het naar je zin te hebben in je wijk en je veilig te voelen. Automatisch ontstonden allerlei goede ideeën om elkaar te helpen. Zo bleek ook de oudere deelneemster best een steuntje in de rug te kunnen gebruiken van dit wijkteam. Want samen kun je dingen voor elkaar krijgen.

Ook de burgemeester werd op haar wenken bediend. Voor een onderzoek naar veilig gebruik van de scooter in Goes zocht ze nog ervaringsdeskundigen. Al pratende bleek over dit vervoersmiddel veel gedoe te zijn. Het is een enorme steun voor mensen die slecht ter been zijn, maar best moeilijk om in te rijden. Niet iedereen reageert begripvol en dat maakt het voor de scooterrijder moeilijk. De oplossing ligt ook in deze zaak voor de hand: aandacht hebben voor elkaar en vriendelijk blijven – ook als je iemand even niet begrijpt – helpt voor het samen bouwen aan een sterke wijk!

In gesprek over Rake Klappen

Tijdens de week tegen de kindermishandeling vond een bijzondere voorstelling plaats met als titel Rake Klappen. Na de voorstelling kon het publiek op een bijzondere manier in dialoog gaan met de vertellers van dit verhaal: namelijk met de spelers in hun rol van de vertelling!

Het is hiermee een unieke dialoogvorm met het publiek en de acteurs. Marianne Blankenburgh is als dialooggespreksbegeleider betrokken bij Goes in Dialoog en heeft deze plenaire dialoog begeleid. Als medeorganisator van deze bijeenkomst was ze goed bekend met zowel het verhaal als met de acteurs en de emoties, die dit verhaal oproept.

Voorstelling "Rake Klappen"

Rake Klappen gaat over Thijs uit groep 7. Beide ouders en zijn leerkracht en hebben moeite met wat er gebeurt. We zien en horen vader, moeder en de onderwijzer.

Het project Rake Klappen is een initiatief van Rens Schot, die ook de tekst schreef. De spelers zijn Willem Ploum, Angelique Boonman en François Vervaeke.

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Helaas wist Silvia ons te vertellen dat kindermishandeling nog schrikbarend veel voorkomt.

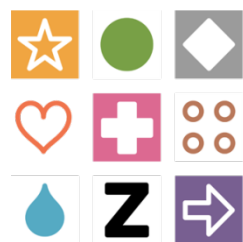
Soms zijn signalen moeilijk te zien en is het moeilijk om in actie te komen door gevoelens van schaamte en schuld. Het taboe doorbreken en het gesprek aangaan is van wezenlijk belang om dit probleem samen aan te pakken.

Op www.vooreenveiligthuis.nl vind je meer informatie over dit enorme probleem.

Samenwerken met Zorg Verandert

Zoals ook dit jaar uit het overzicht is op te maken, hebben we bijzonder veel kunnen realiseren en leren in samenwerking met het programma Zorg Verandert. Inmiddels is het programma afgerond en kunnen we samen terugblikken op vele vruchtbare experimenten.

Zorg Verandert

*Naar passende
oplossingen
voor úw leven*

Tijdens de verschillende dialoogbijeenkomsten zijn contacten gelegd met gemeenten, woningcorporaties, zorgaanbieders, instellingen, belangenorganisaties, burgerinitiatieven en buurthuizen. In samenwerking met hen en hun achterban zijn dialogen georganiseerd, waarbij de deelnemers met elkaar in gesprek gingen om samen op zoek te gaan naar passende oplossingen en waarbij oprechte nieuwsgierigheid en gelijkwaardigheid de basis van het gesprek vormden.

Ervaring

De dialoog is met dit programma als gespreksmethodiek beproefd en heeft zijn waarde bewezen voor verschillende vraagstukken. Denk hierbij aan thema's als 'langer zelfstandig oud worden', 'warme zorg binnen de ouderenzorgorganisatie' en 'Sterk in je wijk'. Hierdoor is een divers en betrokken netwerk in Zeeland ontstaan, die de dialooggespreksleiders als neutrale en succesvolle facilitators beschouwen voor het ondersteunen van innovatieve projecten door co-creaties. Het project om binnen Zeeland toegankelijke onafhankelijke cliëntondersteuning te realiseren samen met bewoners en diverse organisaties, kan ook zo'n co-creatie vormen.

Kritische Succes Factoren: kernwaarden & methode

Voor een succesvolle dialoog met deelnemers met verschillende rollen en belangen is het van belang een veilig en gelijkwaardig gesprek te voeren. Daarvoor zijn de bepaalde uitgangspunten essentieel, zoals: vanuit jezelf spreken (professionals uitnodigen dit vooral ook te doen), vertrouwelijkheid, respecteren wat bij iedereen nodig is om hun verhaal te doen, openstaan voor jezelf en een ander en oprecht nieuwsgierig zijn. Deze uitgangspunten zijn vertaald naar de volgende kernwaarden:

- **Gelijkwaardigheid**
Alle deelnemers geven antwoord op dezelfde vragen. Er is dus per fase één vraag die voor iedereen aan tafel opgaat, welk perspectief deze deelnemer ook heeft.
- **Praten mét elkaar** (in plaats van praten over elkaar)
Persoonlijke ervaringen en wensen staan in de dialoog centraal.
- **Oprechte nieuwsgierigheid**
Doorvragen naar de essentie, deelnemers verkennen elkaars perspectieven.
- **Faciliteren van het luisteren**
Door te cirkelen (elke deelnemer krijgt het woord) in de eerste drie fases van de dialoog krijgen deelnemers ruimte voor hun verhaal en wordt er naar elkaar geluisterd.

- **Stimuleren van eigen regie**

Deelnemers worden gestimuleerd om zelf stappen te nemen in hun wens en aan te geven wie of wat ze daarbij nodig hebben.

In de dialoog passen we als onderliggende visie het Waarderend Onderzoek (Appreciative Inquiry) toe. Bij het Waarderend Onderzoek wordt het oplossingsgerichte vermogen van een groep ingezet als inspiratiebron voor het vinden van passende oplossingen voor individuele situaties, maar ook voor een gezamenlijke wens van betrokkenen. Uitgangspunt hierbij is dat een systeem zich positief ontwikkelt, zodra mensen gezamenlijk onderzoeken wat er werkt en wat ze graag willen voor de toekomst. Het Waarderend Onderzoek gaat ervan uit dat mensen kunnen leren en groeien door dát te versterken wat al werkt en dát naar boven te halen wat in wezen al aanwezig is in het eigen creatieve vermogen.

Methodische gespreksvoering

Voor een resultaatgerichte dialoog is het van belang goed getrainde en ervaren gespreksbegeleiders in te zetten, die de kernwaarden ook bij complexe communicatieve processen gedegen kunnen inzetten. Zij werken met een vooraf ontwikkeld dialoogscript met gestructureerde vragen en zullen afhankelijk van de vraagstelling gebruik maken van diverse materialen. Denk bijvoorbeeld aan naamkaartjes met gespreksregels en speciaal ontwikkelde aantekenbladen voor een optimale facilitering van het proces en het vastleggen van intenties. Afhankelijk van het onderwerp en de grootte van de gespreksgroepen zal voor een dialoog 1,5 tot 2 uur in beslag genomen worden. Voor groepen groter dan 10 deelnemers geniet de inzet van 2 opgeleide dialooggespreksbegeleiders de voorkeur om doelgericht in te spelen op de groepsdynamiek en signalen optimaal te kunnen verwerken.

Hoe nu verder? En nu verder!

De ervaringen vanuit dit programma hebben onze blik op de toekomst van Stichting Goes in Dialoog sterk beïnvloedt. De dialoog heeft zijn succes bewezen voor de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Waar we als organisatie een steeds tanender aandacht bemerkten voor de reguliere "Dag van de Dialoog", zagen we het animo flink toenemen voor de toegepaste dialoog, ofwel de dialoog op verzoek. Ten tijde van het schrijven van dit verslag zijn we samen met het Dialoog Netwerk Schouwen-Duiveland aan het onderzoeken hoe we dit met een centrale pool van gespreksbegeleiders in Zeeland kunnen vormgeven.

Masterclass

Met het oog op het stoppen van het programma Zorg Verandert heeft SWVO aan onze voorzitter, Anezka de mogelijkheid geboden tot het volgen van de Masterclass Maatschappelijk Ondernemen aan de HZ in Vlissingen. Doel was het herbezinnen op de organisatie om te onderzoeken of de stichting door kan groeien van een organisatie met vooral vrijwilligers naar een organisatie met meer professionele inzet. De masterclass heeft Anezka met goed gevolg afgerond. Naast nieuwe inzichten over onze organisatie, onze positie in het sociaal domein, een gezamenlijk gedragen missie en visie zijn hier ook nieuwe netwerkcontacten ontstaan o.a. met de HZ. Inmiddels is Anezka druk in de weer met het meedenken over de minor, Fit For The Future, waarbij de dialoog als onderdeel van de Social Theory opgenomen wordt. Voor ons als stichting is dit een geweldige kans om zo het gedachtengoed, kennis en ervaring van de dialoog te kunnen delen en in te bedden in onze samenleving.

Het trainen van de gespreksleiders

Zet Goes in Dialoog

Beste dialoogvrienden,

Zin om met ons nieuwe thema voor de Dag van de Dialoog **"On-gewoon - of gewoon anders?"** aan de slag te gaan?

Met deze aankondiging werden liefhebbers van de dialoog opgeroepen om zich aan te melden voor een training tot gespreksleider.

In 2018 hebben we mede naar aanleiding van deze oproep voor twee groepen een startertraining voor dialooggespreksleiders kunnen geven. De Jongerenraad van Goes vormde onze eerste groep deelnemers. Speciaal voor hen hadden we de duur van de training iets ingekort en hen een vervolgtraining on-the-job aangeboden tijdens de informatieavond in Goes West over Veiligheid. Brenda en

Stephanie hebben deze bijzonder uitdagende dialoog geweldig begeleid en hun certificaat dik verdiend!

De verdiepingstraining bestond dit jaar uit 2 delen. In het eerste deel vertaalde Frank de inzichten van de logische niveaus van Bateson in een kapstok voor gespreksbegeleiders om verdiepende vragen te stellen. Het tweede deel begeleidde Anezka de groep van 8 deelnemers om door middel van reflectie meer inzicht in je persoonlijke uitstraling te krijgen.

Ten slotte

Zoals hierboven te lezen is, was 2018 een tumultueus jaar: vol nieuwe ontwikkelingen en zoektochten. Met een veelheid aan verschillende zowel interne als externe dialogen hebben we voldoende stof tot nadenken om ons als organisatie verder te ontwikkelen. Aan het eind van het jaar hebben we als kerngroep dan ook besloten om samen met onze ambassadeurs het nieuwe jaar goed te starten, met een uitnodiging voor een kampvuur dialoog.

Jaarrekening 2018

Zoals gepland hebben we in 2018 extra investeringen gedaan om onze organisatie te professionaliseren. Zo zijn Mark, Rijna en Frank als kerngroepleden naar een verdiepingstraining van Nederland in Dialoog gegaan. Dit leverde extra informatie op, waarop we een deel van de verdiepingstraining voor onze dialoogbegeleiders hebben gebaseerd. Daarnaast heeft Anezka op kosten van SWVO een masterclass over maatschappelijk ondernemen kunnen volgen.

In 2017 hebben we extra sponsoring kunnen krijgen voor het ontwikkelen en organiseren van de kinderdialoog. In 2018 hebben we de restgelden ingezet om de Jongerenraad van Goes een starters training dialoogbegeleiders aan te bieden. Twee van hen hebben vervolgens hun certificaat kunnen ontvangen door met succes een dialoog te begeleiden over veilig in de buurt in Goes West.

Ten slotte hebben we in 2018 voor het eerst een aantal betaalde dialogen op verzoek kunnen ontwikkelen en begeleiden. In 2019 hopen we hier verdere stappen in te kunnen zetten om de dialoog als regulier instrument binnen het sociaal domein door te kunnen ontwikkelen.

Posten	Regelnr. Bonnen en facturen	Kosten			Baten		
		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
Algemene organisatie kosten		vrijwilligersbijdrage kerngroepleden	€ 450,00	€ 300,00	Eigen reserves		
		Ontwikkeling materialen en methodiek	€ 1.000,00	€ -	Subsidie Gemeente Goes	€ 5.000,00	€ 5.000,00
		ICT	€ 1.000,00	€ 1.066,01	Rabo Clubkasactie		€ 100,00
		training/opleiding/professionalisering	€ 1.000,00	€ -	Nog te werven sponsorgelden		
		Vernieuwing website	€ 2.250,00				
		Voedsel/drankjes	€ 50,00	€ -			
		Kantoorartikelen	€ 50,00	€ 40,28			
		Drukkerwerk	€ 300,00	€ 123,00			
		Attenties	€ 50,00	€ 121,60			
		Huur ruimten	€ 50,00	€ -			
		Materialen	€ 100,00	€ 50,00			
		Verzekeringen	€ 150,00	€ 72,60			
		Reiskosten		€ 172,35			
		Inzet professionals		€ -			
		Afscheid leden		€ 21,48			
		Kosten rekeningbeheer (Rabobank)	€ 150,00	€ 130,28			
		Totaal	€ 6.600,00	€ 2.097,60	Totaal	€ 5.000,00	€ 5.100,00
Verkiezingsdialoog		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Materialen		€ -			
		Voedsel/drankjes		€ 25,25			
		Huur ruimten	€ 50,00	€ -			
		Totaal	€ 50,00	€ 25,25	Totaal	€ -	€ -
Dag van de dialoog		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Materialen		€ -	Sponsoring ZLM		
		Voedsel/drankjes		€ 58,54			
		Drukkerwerk		€ 118,40			
		Ontwikkeling materialen en methodiek		€ 355,20			
		training/opleiding/professionalisering		€ -			
		Huur ruimten		€ 93,72			
		Inspiratiedag kernteam		€ 788,00			
		Dialoogbegeleiders trainingen		€ 1.871,80			
		Reiskosten		€ 68,97			
		Totaal	€ -	€ 3.354,63	Totaal	€ -	€ -
Activiteiten t.b.v. Bestuur en professionalisering		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Inspiratiedag kernteam	€ 500,00	€ -			
		Voedsel/drankjes	€ 100,00	€ 2,80			
		Huur ruimten	€ 100,00	€ -			
		Reiskosten		€ -			
		training/opleiding/professionalisering		€ 150,00			
		Totaal	€ 700,00	€ 147,20	Totaal	€ -	€ -
Dialoog op verzoek		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Huur ruimten	€ 50,00	€ 30,25	Gespreksleiders t.b.v. PvdA		€ 544,50
		Decoraties/aankleding	€ 50,00	€ -	Dialoog Waterschap scheldestromen		€ 628,91
		Materialen (Banners)	€ 50,00	€ -	Dialoog van de Mantelzorger		€ 319,44
		Drukkerwerk (Flyers)	€ 50,00	€ -	SMWO		€ 600,00
		Voedsel/drankjes	€ 50,00	€ 23,00			
		Reiskosten	€ 50,00	€ 31,73			
		Drukkerwerk		€ 114,89			
		Inzet professionals		€ 2.361,89			
		Ontwikkeling materialen en methodiek		€ 200,00			
				€ -			
		Totaal	€ 300,00	€ 2.761,76	Totaal	€ -	€ 2.092,85
Subtotaal:			€ 7.650,00	€ 8.465,84		€ 5.000,00	€ 7.192,85

Jaarplan 2019 & begroting

1. Dialogen

- Verkiezingsdialoog met jongeren over 100 jaar stemrecht
- Dialoog Rondom de theepot voor de Vrouwen van Nu
- Zeeuwse Kampvuur: dialoog voor gespreksleiders & ambassadeurs om de dialoog samenwerking in Zeeland verder te bevorderen binnen het sociaal domein
- Diverse Dialogen op Verzoek

2. Overleggen

- Minimaal 2 bestuursvergaderingen
- Minimaal 6 kernteamvergaderingen
- Diverse netwerkgesprekken voor het ontwikkelen van Dialogen op Verzoek
- Overleg met gemeente Goes over onderlinge afstemming activiteiten
- Overleg met Bibliotheek en andere betrokken partijen ter ondersteuning van de continuering van de dialogen in Schouwen-Duiveland en het ontwikkelen van een duurzame samenwerking met Goes in Dialoog

3. Bijeenkomsten ambassadeurs Goes in Dialoog

- Inspiratiebijeenkomst rondom het Zeeuwse Kampvuur
- Gespreksleiders trainingen gericht op Dialogen op Verzoek

Posten	Regelnr. Bonnen en facturen	Kosten			Baten		
		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
Algemene organisatie kosten		vrijwilligersbijdrage kerngroepleden	€ 450,00	€ -	Eigen reserves		
		Ontwikkeling materialen en methodiek		€ -	Subsidie Gemeente Goes	€ 5.000,00	
		ICT	€ 1.200,00	€ -	Rabo Clubkasactie		
		training/opleiding/professionalisering		€ -	Nog te werven sponsorgelden		
		Vernieuwing website	€ 1.250,00	€ -			
		Voedsel/drankjes	€ 50,00	€ -			
		Kantoorartikelen	€ 50,00	€ -			
		Drukwerk	€ 50,00	€ -			
		Attenties		€ -			
		Huur ruimten		€ -			
		Materialen	€ 100,00	€ -			
		Verzekeringen	€ 150,00	€ -			
		Reiskosten		€ -			
		Inzet professionals		€ -			
		Afscheid leden	€ 100,00	€ -			
		Kosten rekeningbeheer (Rabobank)	€ 150,00	€ -			
		Totaal	€ 3.560,00	€ -	Totaal	€ 5.000,00	€ -
Verkiezingsdialoog		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Materialen		€ -			
		Voedsel/drankjes		€ -			
		Huur ruimten		€ -			
		Totaal	€ -	€ -	Totaal	€ -	€ -
Dag van de dialoog		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Materialen		€ -	Sponsoring ZLM		
		Voedsel/drankjes	€ 50,00	€ -			
		Drukwerk	€ 100,00	€ -			
		Ontwikkeling materialen en methodiek	€ 250,00	€ -			
		training/opleiding/professionalisering		€ -			
		Huur ruimten	€ 100,00	€ -			
		Inspiratiemiddag kernteam		€ -			
		Dialoogbegeleiders trainingen		€ -			
		Reiskosten	€ 100,00	€ -			
		Totaal	€ 600,00	€ -	Totaal	€ -	€ -
Activiteiten t.b.v. Bestuur en professionalisering		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Inspiratiemiddag kernteam		€ -			
		Voedsel/drankjes		€ -			
		Huur ruimten		€ -			
		Reiskosten	€ 50,00	€ -			
		training/opleiding/professionalisering	€ 150,00	€ -			
		Totaal	€ 200,00	€ -	Totaal	€ -	€ -
Dialoog op verzoek		Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag	Omschrijving	Begroot bedrag	Werkelijk Bedrag
		Huur ruimten		€ -	dialoog op verzoek	€ 770,00	
		Decoraties/aankleding		€ -			
		Materialen (Banners)		€ -			
		Drukwerk (Flyers)		€ -			
		Voedsel/drankjes	€ 25,00	€ -			
		Reiskosten	€ 50,00	€ -			
		Drukwerk	€ 150,00	€ -			
		Inzet professionals	€ 700,00	€ -			
		Ontwikkeling materialen en methodiek	€ 200,00	€ -			
		Totaal	€ 1.125,00	€ -	Totaal	€ -	€ -
Subtotaal:			€ 5.485,00	€ -		€ 5.000,00	€ -

Organisatie Stichting Goes in Dialoog

De stichting wordt ondersteund door een aantal enthousiaste vrijwilligers en professionals. Voor het dagelijks reilen en zeilen van het netwerk is een kernteam actief. Deze voert taken uit op het gebied van organisatie, administratie, financiën, trainingen, uitbreiden netwerk en communicatie.

Samen werken zij aan onze missie:

Het waardevolle gesprek voor iedereen, waarmee je samen verder komt!

En visie:

Met waarderende gesprekken op basis van gelijkwaardigheid pakken wij samen maatschappelijke vraagstukken aan.

Wij bieden ruimte voor ieders ervaring en faciliteren dat mensen naar elkaar luisteren, zodat zij met in plaats van over elkaar praten.

Zo creëren wij mogelijkheden om optimaal gebruik maken van ieders inzichten, kennis & kwaliteiten.

Vanuit deze nieuwe inzichten hebben we als stichting besloten om in 2019 onze krachten doelgericht in te zetten voor maatschappelijke vraagstukken in plaats van de reguliere Dag van de Dialoog te organiseren. Daarnaast hebben wij in 2018 onze ANBI status verworven, omdat wij ons voor minstens 90% inzetten voor algemeen nut, en zo in aanmerking konden komen voor het gratis gebruik van het Microsoft Office Online pakket.

Graag bedanken wij op deze plek De Zeeuwse Alliantie, die ons wederom zeer behulpzaam is geweest bij het onbezoldigd doorvoeren van de hiervoor noodzakelijke wijzigingen in onze statuten.

Kerngroepleden & bestuur:

Heel blij zijn we met onze nieuwe penningmeester André Schog, die met zijn financiële achtergrond onze stichting in de deze spannende tijd kan ondersteunen als opvolger van Tom van der Klooster. Op deze plek willen we Tom nogmaals heel hartelijk bedanken voor zijn ondersteuning om vanuit een bonnendoos over te stappen op een strak geregiseerd excell bestand met nette posten. Hoewel Tom ons vanuit zijn bestuurlijke rol niet meer zal kunnen blijven steunen, zijn we erg gelukkig met Tom's blijvende betrokkenheid als ambassadeur en gespreksleider. Onze kerngroep bestaat hiermee uit de volgende personen: Anezka van de Weg (voorzitter/ trainer), Christie den Ouden (secretaris), André Schog (penningmeester), Mark Govaerts (o.a. websitebeheer), Ineke Muijs (bureaucoördinator), Frank Wolff (senior ambassadeur/trainer)

Gespreksleiders:

Goes in Dialoog heeft inmiddels een ruime pool van ongeveer 40 getrainde en betrokken gespreksleiders verspreid over heel Zeeland.

Ambassadeurs:

Iedereen die deel heeft genomen aan een dialooggesprek, de dialoog een warm hart toedraagt en anderen enthousiasmeert voor de dialoog mag zich ambassadeur noemen. Terugblikkend op 2018 zijn de volgende ambassadeurs voor ons zeer belangrijk geweest: Thijs Terlouw van SWVO, Rijna Witte onze senior ambassadeur, Karen Keukelaar van 113 Zelfmoord Preventie, Anja Putters van Warmande en huidige Zorgsaam en projectmanager Ina Mouris, waarmee Frank Wolff en Anezka van de Weg aan het eind van 2018 een start konden maken met een bijzonder dialoogproject in Hoek van Holland over Armoede en Schulden, gesubsidieerd door de gemeente Rotterdam.

Samenwerkingspartners:

Met veel organisaties hebben we in het afgelopen jaar mogen samenwerken. Zij zijn de sleutel voor ons succes. Wij zijn dan ook bijzonder dankbaar en trots om ze hier te mogen tonen als onze sleutelorganisaties.

Bijlage:

In deze bijlage is eerst de eindevaluatie opgenomen van het project “**Zelfmoord**, Met elkaar in gesprek”. Daarna volgt het script waarmee gewerkt is tijdens de proefdialogen van 20 februari en 11 juni. Ten slotte volgen de integrale weergaven van de Zorg Verandert evaluaties, welke online door de gespreksbegeleiders zijn verwerkt.

Eindevaluatie Project ‘**Zelfmoord**. Met elkaar in gesprek’

Aanleiding

Jaarlijks overlijden in Nederland ruim 1.850 mensen als gevolg van suïcide; gemiddeld 5 mensen per dag, 250 pogingen per dag en zijn er dagelijks 40 opnames op de spoedeisende hulp. 113 Zelfmoordpreventie voert in opdracht van het ministerie van VWS een landelijke campagne “Stel de vraag van je leven”, gericht op het terugdringen van het aantal suïcides. Uit onderzoek blijkt dat praten echt helpt als je het moeilijk hebt. Door een vraag te stellen kan je het verschil maken en een opening bieden om te praten over de gedachten aan zelfmoord, problemen, verdriet of pijn. Suïcide, depressie en wanhoop moeten op een gewone, nuchtere en betrokken manier bespreekbaar zijn. Gelaten acceptatie van suïcide moet plaatsmaken voor gerichte actie van mensen in de samenleving, in de hulpverlening, binnen organisaties, in de media, aan beleidstafels en in de politiek. Door met elkaar in gesprek te gaan over zelfmoord dragen we bij aan een culturele verandering, waarbij het heersende taboe wordt doorbroken. Samen kunnen we suïcide voorkómen.

In Zeeland ligt het aantal zelfdodingen gemiddeld hoger dan in de rest van Nederland. Om die reden is het project Zeeland Zonder Zelfmoord opgericht. Om bij te dragen aan de cultuurverandering in Zeeland zijn diverse projecten gestart. Aangezien de ervaring leert, dat de dialoog een beproefd instrument is om mensen in gesprek te brengen, ook en juist over moeilijke onderwerpen, gaf de klankbordgroep aan geïnteresseerd te zijn om in Zeeland op diverse plekken dialooggesprekken te starten met als thema ‘Zelfmoord. Met elkaar in gesprek’. De klankbordgroep doet dit in samenwerking met GGD Zeeland, Emergis, de 13 Zeeuwse gemeenten, 113 Zelfmoordpreventie en vele partners in de zorg, maatschappelijk werk, het onderwijs, politie, kerken en verenigingen. Silvia Lipman vanuit Emergis (GGZ) van de klankbordgroep Zeeland Zonder Zelfmoord, Karen Keukelaar van 113 Zelfmoordpreventie en Anezka van de Weg van Zorg Verandert kregen de opdracht twee proefdialogen rondom zelfmoord te organiseren om dit instrument te ontwikkelen en te toetsen. In deze evaluatie is te lezen wat de bevindingen zijn op de organisatie en het script, de uitkomsten, conclusies en aanbevelingen.

Organisatie en het script

In goede samenspraak tussen de organisaties van 113 Zelfmoordpreventie, Zorg Verandert en Zeeland Zonder Zelfmoord is in korte tijd een goed script opgezet (zie bijlage 1). Zowel vanuit de dialoog, als vanuit de kennis op het voorkomen van zelfmoord is met veel zorg en aandacht gewerkt. Dit leidde tot een script met een heldere inleiding, die gespreksbegeleiders in spé voor dit specifieke onderwerp goed kunnen gebruiken bij de start van hun gesprek. Ook heeft 113 Zelfmoordpreventie goede materialen klaar liggen om mee te geven aan de gespreksleiders zowel ter voorbereiding als om uit te delen aan het eind van het gesprek. Deze voorbereidende materialen bleken goed aan te sluiten bij de behoefte van de deelnemers.

Ondanks het ruime netwerk van Silvia, Karen en Anezka in Zeeland bleek het organiseren van een neutrale proefdialoog over dit onderwerp soms ingewikkeld. De urgentie wordt gevoeld, maar praten over zelfmoord is echt een taboe. Hierdoor kost het soms veel moeite om aan tafel te komen bij organisaties. Bij professionele organisaties, die regelmatig met zelfmoord te maken hebben, ligt dat

anders. Zo leidde een enkel gesprek met SMWO (welzijnsbranche) en met begrafenisondernemers direct tot snelle afspraken en twee goede dialogen met grote groepen. Uit onze ervaring in de contacten met voornamelijk vrijwilligersorganisaties (Bureau Manteling in Middelburg en Stichting De Voedselbank in Goes) bleek echter, dat het organiseren ook een veel moeizamer proces kan zijn, waar veel tijd in gaat zitten en er uiteindelijk geen dialoog plaats vindt bij gebrek aan deelnemers. Bij de leiding van de organisatie kan de interesse redelijk snel gewekt worden, maar het vervolgens overtuigen van de vrijwilligers, om als deelnemer zich aan te melden, is lastiger. Het onderwerp blijkt te 'confronterend', ondanks onze ondersteuning bij het opstellen van wervende teksten over deze proefdialoog.

Door omstandigheden was Silvia Lipman na enkele maanden niet meer beschikbaar voor de organisatie van de proefdialogen. Hierdoor nam onze capaciteit af en hadden we meer tijd nodig om de dialogen van de grond te krijgen.

Bepaalde groepen hebben zich wel enthousiast zelf aangemeld, maar werden als te risicovol aangemerkt als proef. Denk hierbij aan de Vereniging van Libanon Veteranen en groepen mensen met een psychische kwetsbaarheid. Een dialoog met deze groepen zal zeker interessant zijn en goed bevallen, maar zal qua begeleiding en opvang extra aandacht en voorbereiding vergen. In de toekomst is dit, zeker als bijvoorbeeld de GGZ vanuit de Klankbordgroep de organisator is, een interessante en logische volgende stap.

Wel opmerkelijk is, dat zodra een dergelijk groepsgesprek door de juiste organisatie wordt georganiseerd er veel animo is, alle betrokkenen zeer enthousiast zijn en na de dialoog graag bereid zijn mee te willen werken om meer dialogen te organiseren. Hieruit valt te concluderen, dat het doorbreken van een groot taboe, het praten over zelfmoord, doorwerkt in het organiseren van deze dialogen. Eenmaal in gesprek gaan mensen mee en is de verwachting dat de 113 dialogen als een sneeuwbal gaan rollen. Hieruit valt te concluderen, dat de dialoog als methodiek zeer doeltreffend is. Het gesprek leidt tot reflectie, verminderde angst om emoties uit te spreken en zet mensen aan tot de bereidheid om met extra aandacht voor de omgeving het gesprek over zelfmoord te starten om zo persoonlijk bij te dragen aan zelfmoordpreventie.

Zoals het script aangeeft, werd steeds gewerkt met één inleider van 113 en twee ervaren gespreksbegeleiders van Zorg Verandert. Zeker ook bij de eerste proefdialoog blijkt dit een prettige constructie. Bij inhoudelijke vragen kan de kennis van 113 direct benut worden, hoewel we dit beperkt toegepast hebben tijdens de dialogen. Immers, het is bij een dialoog juist de bedoeling om ruimte te bieden aan de kennis, ervaring en deskundigheid van de gelijkwaardige deelnemers. Tijdens beide gesprekken bleek juist dat die ruimte om ervaringen te delen zeer gewaardeerd werd door de deelnemers. Door de vrije ruimte konden mensen reflecteren en onderzoeken hoe zij zelf in deze ervaringen staan. Het viel ook op dat, tijdens de tweede dialoog, minder extra vragen werden gesteld naar feiten over zelfmoordpreventie. Na afloop van beide dialogen is door 113 enige aanvullende informatie over zelfmoord gegeven, gebaseerd op hetgeen tijdens de dialogen op tafel kwam. Beide groepen waren geïnteresseerd in het aanbod om een extra informatie bijeenkomst bij te wonen. Hieruit kunnen we concluderen, dat feitelijke informatie wel gewenst is, maar niet strikt noodzakelijk. Het doel is immers de ervaring om zelf actief deel te nemen aan een gesprek over zelfmoord.

De aanwezigheid van een 113 Zelfmoordpreventie-expert bij de dialogen werd als erg interessant ervaren. Met name in de eerste proefdialoog merkten we dat hierin wel het gevaar schuilt dat de kennisoverdracht veel aandacht krijgt, ten koste van het onderlinge gesprek. Hierdoor kunnen we concluderen dat de aanwezigheid van een medewerker van 113 Zelfmoordpreventie niet strikt noodzakelijk is voor de kwaliteit van de dialoog. Bij toekomstige dialooggesprekken zou de aanwezigheid van een medewerker van 113 Zelfmoordpreventie wel wenselijk blijven om de signalen

op te vangen. Bronnen om na de dialoog meer informatie te krijgen (brochures en een aanbod om deel te nemen aan een informatiebijeenkomst) kunnen voldoende zijn voor de deelnemers.

In verband met de verwachte emotionele beladenheid van het onderwerp, is in beide dialogen gewerkt met ervaren dialooggespreksbegeleiders. Hoe dergelijke gesprekken verlopen met minder ervaren gespreksleiders is niet uitgetest. Gezien de ervaringen met andere, ingewikkelde doelgroepen en/of gespreksthema's weten we, dat een combinatie van een ervaren en een minder ervaren gespreksbegeleider tijdens dergelijke dialogen voldoende kan zijn in combinatie met de heldere handreikingen uit het script om de kwaliteit van deze dialogen te borgen.

Uitkomsten

Opmerkelijk is, dat beide bijeenkomsten uiteindelijk goed tot zeer goed bezocht zijn. De deelnemers van met name de eerste bijeenkomst vormden een heterogeen gezelschap, waardoor er over en weer veel van elkaar geleerd werd. Zo blijkt het delen van ervaringen en emoties door over zelfmoord ervaringen te praten een enorme opluchting voor de één en een geweldig inzicht en begrip voor de ander op te leveren. In de eerste groep bleken twee directe familieleden te zijn van mensen, die zelfmoordpogingen ondernomen hadden. Emoties van woede en frustratie, onmacht en verdriet, schaamte en spijt maakten het zwaar om als familie om te gaan met de levensworsteling van hun naasten. Hun verhalen doorbraken de onwetendheid, vooronderstellingen en wekten interesse. Zo vertelde een jonge man aan het begin van het gesprek, dat hij ervan overtuigd was, dat islamieten zichzelf nooit zouden doden. Het geloof zou hen te allen tijden ervan weerhouden, en anders wel de betrokken omgeving. Zoals dat bij een dialoog gebruikelijk is, luisterde iedereen en werden er nog verdiepende vragen gesteld zonder hem te willen overhalen anders te denken. Aan het eind van het gesprek gaf dezelfde man aan erg onder de indruk te zijn. Hij realiseerde zich, dat er leed bestond waar hij onbekend mee was. Hij vroeg zich af of hij mogelijk onbewust het taboe zelf onderhield en gaf aan zich verder te willen verdiepen om ook in zijn gemeenschap dit probleem onder de aandacht te brengen.

De aanvankelijk zeer gevreesde emoties, uitbarstingen van verdriet of het samen doorpraten over wenselijke zelfdodingen of euthanasie bleven uit. Het was duidelijk dat iedere deelnemer duidelijk een kans zag om in contact met anderen ervaringen te delen, en ook samen tot meer kennis en inzicht te komen. De gedeelde zorg en daaruit voorkomende wens was duidelijk herkenbaar bij beide groepsgesprekken: "Wat kunnen we er samen aan doen en hoe kun je ook zelf persoonlijk bijdragen om dit tijt te keren? "

Uit de eerste groep kwam sterk naar voren, dat een extra informatie bijeenkomst zeer gewenst is. Bij de tweede bijeenkomst werd hier niet om gevraagd, maar eenmaal aangeboden was er wel bij ieder interesse om deze bijeenkomst te mogen meemaken. Het doel om samen op deze manier makkelijker te leren praten over zelfdoding, is volgens de deelnemers van beide groepen bereikt. Er kwamen bij de evaluatie spontaan ideeën op om deze dialoog elders ook te organiseren. Zo werd geopperd om bij scholen enkele maanden na een zelfdoding een dergelijke dialoog te organiseren. Ook bij organisaties zoals de vrijwillige brandweer zouden deze gesprekken gewenst zijn. Zij plaatsen de schermen, om de politie en het ambulancepersoneel het mogelijk te maken om afgeschermd te kunnen werken en het slachtoffer aan het zicht van omstanders te onttrekken. Zeker dergelijke groepen vrijwilligers kunnen onbewust en onbedoeld stress opbouwen. Het in gesprek blijven over juist dergelijke traumatiserende werkzaamheden is zeer belangrijk om toekomstige pogingen tot zelfmoord te voorkomen.

Conclusies

Enkel door met elkaar in gesprek te gaan, kun je een taboe doorbreken. Dit klinkt als een eenvoudige oplossing voor een complex probleem. In de praktijk hebben we dat ook mogen ondervinden bij het organiseren van de proefdialogen. Hoewel de organisatie van de proefdialogen met als thema 'Praten over zelfmoord' stroef op gang kwam, waren de dialogen zelf een groot succes. Het doel om door

deze speciale groepsgesprekken, in een veilig klimaat en onder professionele begeleiding, tot bewustwording van dit onderwerp te komen, en mensen in beweging te brengen, is in beide situaties goed gelukt. Zeer uiteenlopende deelnemers hebben door de ontmoeting met elkaar dit onderwerp verkend en kwamen enthousiast uit de gesprekken. De dialogen brachten bij velen het inzicht, dat praten over zelfmoord ruimte biedt voor een goed en openhartig gesprek; dat het niet eng en zwaar hoeft te zijn; dat we veel van elkaar herkennen; dat je er als persoon echt iets aan kunt doen; sterker, dat je de behoefte voelt om direct met je omgeving over deze ervaring te praten! De dialogen over '*Zelfmoord. Met elkaar in gesprek*' blijken een probaat instrument met sneeuwbal effect en kunnen, mits met zorg georganiseerd, een enorme impact hebben op de gesloten Zeeuwse cultuur en zo de tendens van toenemende zelfmoorden in Zeeland ombuigen.

Aanbevelingen

Met relatief lage kosten is de dialoog in potentie een veelbelovend instrument om in Zeeland bij te dragen om het aantal zelfmoorden te verminderen door gericht ook de betrokken burgers en professionals met elkaar in gesprek te brengen. Om dit project succesvol te kunnen uitrollen zijn er echter wel een aantal voorwaarden waaraan voldaan dient te worden.

Ten eerste is het van belang met professionele gespreksbegeleiders te werken, die de dialoogmethodiek goed beheersen en goed geïnformeerd zijn over zelfmoordpreventie. Vanzelfsprekend is een goede samenwerking met 113 Zelfmoordpreventie van belang, om informatie te bieden en signalen op te vangen.

De methodiek voor de gespreksvoering met het geteste script functioneert uitstekend en behoeft inhoudelijk geen aanpassingen tenzij deze door nieuwe inzichten vanuit 113 Zelfmoordpreventie worden ingegeven.

Voor de organisatie is continuïteit essentieel om deze dialogen te kunnen uitrollen en te zorgen voor opvolging. Hiervoor is bedding bij een Zeeuwse organisatie wenselijk. Te denken valt aan een vast contactpersoon vanuit Zeeland Zonder Zelfmoord of instellingen zoals GGD of Emergis, als specialistische partners preventie en geestelijke gezondheidszorg, naast een coördinator vanuit het dialoog netwerk in Zeeland.

Script Dialooggesprekken Zeeland Zonder Zelfmoord

'Zelfmoord. Met elkaar in gesprek'

Jaarlijks overlijden in Nederland ruim 1.850 mensen als gevolg van suïcide; gemiddeld 5 mensen per dag, 250 pogingen per dag en dagelijks 40 opnames op de spoedeisende hulp. 113 Zelfmoordpreventie is in opdracht van het ministerie van VWS gestart met een landelijke campagne "Stel de vraag van je leven" gericht op het terugdringen van het aantal suïcides. Uit onderzoek blijkt dat praten echt helpt als je het moeilijk hebt. Door een vraag te stellen kan je het verschil maken en een opening bieden om te praten over de gedachten aan zelfmoord, problemen, verdriet of pijn. Suïcide, depressie en wanhoop moeten op een gewone, nuchtere en betrokken manier bespreekbaar zijn. Gelaten acceptatie van suïcide moet plaatsmaken voor gerichte actie van mensen in de samenleving, in de hulpverlening, binnen organisaties, in de media, aan beleidstafels en in de politiek. Door met elkaar in gesprek gaan over zelfmoord dragen we bij aan een culturele verandering, waarbij het heersende taboe wordt doorbroken. Samen kunnen we suïcide voorkómen.

Om bij te dragen aan deze cultuurverandering starten we in Zeeland op diverse plekken dialooggesprekken met als thema 'Zelfmoord. Met elkaar in gesprek'. We doen dit in samenwerking met GGD Zeeland, Emergis, de 13 Zeeuwse gemeenten, 113 Zelfmoordpreventie en vele partners in de zorg, maatschappelijk werk, het onderwijs, politie, kerken, verenigingen etc.

Vorbereiding

De dialoogtafels bestaan uit 8 - 12 deelnemers, 2 gespreksbegeleiders en 1 professionele deelnemer van de ontvangende organisatie. Mocht dit nodig zijn, dan kan deze met iemand even apart zitten. Ter voorbereiding op het gesprek ligt voor elke deelnemer materiaal klaar: een pen, een naamkaartje en materiaal van 113 Zelfmoord Preventie (kaartje 'zelfmoord, praat erover', folder 'Hoe ondersteun ik iemand die aan zelfmoord denkt' en 'Denk je weleens, 'Ik stop er gewoon mee?'). Zorg daarnaast voor koffie en thee en een rustige, liefst intieme ruimte.

Duur: 1,5 – 2 uur (let op: niet laat op de avond)

Heb je vragen, aarzel niet contact op te nemen met Karen Keukelaar om te overleggen!

Inleiding

Als gespreksbegeleider geef je een korte inleiding op het thema met uitleg over de urgentie om samen het taboe op het praten over zelfmoord doorbreken.

Dagelijks maken gemiddeld 5 mensen per dag een einde aan hun leven, worden 250 zelfmoordpogingen ondernomen en worden 40 mensen opgenomen op de spoedeisende hulp. 113 Zelfmoordpreventie is in opdracht van het ministerie van VWS gestart met een landelijke campagne "Stel de vraag van je leven" gericht op het terugdringen van het aantal zelfmoorden. Daarbij zijn zorgprofessionals betrokken, mensen in de samenleving, media, politiek en allerlei (maatschappelijke) organisaties die te maken kunnen krijgen met kwetsbare mensen die zelfmoordgedachten hebben.

Uit onderzoek blijkt, dat praten echt helpt als je het moeilijk hebt. Door een vraag te stellen kan je het verschil maken en een opening bieden om het gesprek aan te gaan. Zelfmoord, depressie en wanhoop moeten op een gewone, nuchtere en betrokken manier bespreekbaar zijn. Vergelijk in de jaren '80 het praten over kanker, dat was taboe; men sprak voorzichtig over 'k'. Inmiddels wordt veel vrijer over kanker gesproken, door de mensen die de ziekte hebben en door de omgeving. Dat willen we ook bereiken met het praten over zelfmoord. Het doorbreken van het taboe betekent het doorbreken van

de eenzaamheid, het samen in gesprek gaan en hulp bespreekbaar maken. Daarom is het thema vandaag: Zelfmoord. Met elkaar in gesprek.

Vervolgens leg je uit op welke wijze we het gesprekvoeren, met welke dialoogregels en vergeet niet de evaluatie alvast te noemen.

1 ^{ste} ronde Voorstellen:	Wie ben je en wat maakt dat je hier bent vandaag?
2 ^{de} ronde Vertellen:	Welke ervaring met betrekking tot zelfmoord zou je hier willen delen?
3 ^{de} ronde Verbeelden:	Welke wens of verlangen heb je met betrekking tot het bespreekbaar maken van zelfmoord?
4 ^{de} ronde Verwezenlijken:	Wat wil jij na dit gesprek doen om het taboe over zelfmoord te doorbreken?

Tenslotte

Evalueer de dialoog:

Hoe hebben mensen dit gesprek ervaren?

Welk effect heeft dit gesprek op hen met betrekking tot dit onderwerp?

Zijn er andere locaties / groepen, waar het goed zou zijn om deze dialoog te organiseren?

Met wie kunnen we dan contact opnemen?

Zorg Verandert Evaluatieverslag

1ste proefdialoog op 20.02.2018 om 14:30 uur bij SMWO Goes

Opzet

- Welkom door Ghislaine van der Linde, Cliëntondersteuner/medewerker vrijwilligerspunt SMWO.
- Korte introductie op thema "Zelfmoord, met elkaar in gesprek" door Karen Keukelaar van 113
- Toelichting op dialoogmethodiek door Anezka van de Weg en Frank Wolff van Zorg Verandert
- Dialoog begeleiding door Anezka
- Evaluatie met de deelnemers

SAMENSTELLING VAN DE GROEP

11 deelnemers: 2 professionals SMWO, 9 vrijwilligers SMWO, 3 naasten/mantelzorgers (tevens vrijwilliger)

1 Kwartiermaker en trainer suicidepreventie Stichting 113

2 Zorg Verandert gespreksbegeleiders

11 deelnemers, 3 mannen, 8 vrouwen

< 30 jaar: 1

30-41 jaar: 0

41-55 jaar: 4

56-65 jaar: 5

66-80 jaar : 1

DIALOOGPROCES

Deed iedereen mee?

Ja, door in het begin te cirkelen en daarna goed bij te houden wie er allemaal iets gezegd heeft, kwam ieder aan bod. Doordat het een zeer gevoelig onderwerp is, is steeds cirkelen niet mogelijk. Mensen hebben tijd nodig om de informatie te laten bezinken en te reflecteren op eigen gevoelens en herinneringen. Dit maakt dat het fijn is om mensen de ruimte te geven zelf aan te geven wanneer ze iets willen delen.

Aan welke fase van de dialoog is het meeste aandacht besteed (voorstellen/verkennen, vertellen, verbeelden, verwezenlijken):

vooral het verkennen en vertellen. De verhalen roepen ook weer nieuwe herinneringen op, waardoor er een verdiepend gesprek ontstaat en steeds nieuwe perspectieven op dit thema gedeeld kunnen worden.

DIALOOGGESPREK: VOORSTELLEN

DIALOOGGESPREK: VERTELLEN, welke ervaringen wil je delen

- persoonlijke betrokkenheid: broer, zoon, moeder, collega, buurman
- boosheid
- machteloosheid
- geloof: zelfmoord mag niet
- begrip voor zelfmoordgedachten
- hoe signaleren
- eigen grens bewaken door delen met anderen en afstand kunnen houden
- schuldgevoel en schaamte leiden tot niets
- hoe ga je het gesprek aan
- Het gewicht van het vertrouwen als je iemands sleutel krijgt of alle verhalen
- Het gevoel van betekenis kunnen zijn voor iemand, omdat je de rust en openheid kunt bieden
- De angst, die je dagelijks hebt als je broer of zoon het leven bij vlagen niet meer ziet zitten
- De machteloosheid, maar ook de boosheid.

De groep kwam erachter dat het zonder oordeel kunnen luisteren naar de ander en jezelf heel belangrijk is. Want ook voor het luisterend oor is aandacht nodig.

DIALOOGGESPREK: VERBEELDEN, wat wens je ?

- al zijn probleempjes/uitdagingen nog zo klein, praat er met elkaar over
- meer omzien naar elkaar, aandacht geven
- goede buur is beter dan een verre vriend
- praten helpt, betrokken zijn naar elkaar
- stap op de ander af, maak contact, wees er met en voor elkaar, naar elkaar omzien
- draag als naaste of professional je zorgen niet alleen
- zonder oordeel met elkaar praten

DIALOOGGESPREK: VERWEZELIJKEN, zelf doen van nu af aan

- dialooggesprekken bij organisaties organiseren
- deze gespreksvorm delen met andere organisaties, bv waar ik werk
- met collega's in gesprek over deze middag
- er zijn voor de ander
- contact opnemen met een andere dialoogdeelnemer
- meer naast de mensen gaan staan
- wil meer informatie ontvangen: info bijeenkomst organiseren

EVALUATIE: vragen aan de deelnemers

1. Wat neem je mee uit dit gesprek:
Ervaringen delen, nog meer luisteren zonder adviseren, veel deelnemers in directe omgeving hebben met deze materie te maken
In dialoog blijven, erover praten en taboe doorbreken, passende zorg blijft belangrijk!
Betrokken blijven met elkaar, burens, familie. Ik zal dit gesprek zeker meenemen in vrijwilligerswerk, buurtbemiddeling, politiek en privéleven, waar ik als vertrouwenspersoon fungeer. "zorg" blijft een taak van ons allemaal voor elkaar in de samenleving
Bespreekbaar maken van het thema zelfmoord is belangrijk
Meer informatie gekregen over zelfmoord: aandacht, geloof
Verder uitdragen, belang bespreken van het onderwerp/ taboe moet eraf door het over

zelfmoord te hebben/ delen zorgen is belangrijk / er is veel 'winst' te behalen / heb geen
 oordeel / je kunt iemand die echt zelfmoord wil plegen niet redden. Het is de
 verantwoordelijkheid van de ander
 Mezelf zo goed mogelijk begrijpbaar kunnen maken
 Gedeelde ervaringen
 Contact maken, luisteren, uitwisselen van ervaringen en emoties
 Bewuster omgaan met signalen
 Veel gemeenschappelijke ervaringen / een luisterend oor helpt altijd (waarachtige aandacht)
 Niet oordelen, reflecteren, het onderwerp leeft
 Dat ik ondanks alles mezelf blijf
 Door met elkaar in gesprek te gaan, krijg je nieuwe inzichten
 Stel bij een vermoeden altijd een vraag
 Blijven open staan voor andere meningen, niet oordelen
 Naast elkaar staan, zonder oordeel
 Meer dialooggesprekken voeren
 Info zoveel mogelijk doorgeven!
 Nog beter luisteren, durven vertrouwen op mijn intuïtie, leren "zachtjes" te reageren,
 langzamer, ergo: samenvatten en doorvragen
 Alerter zijn wat er in mijn omgeving of in mijn dagelijks leven plaatsvindt.
 Meer naast de mensen gaan staan zonder evt. oordeel.

2. Wat vond je van deze bijeenkomst en van de dialoog als instrument om de taboe op het spreken over zelfmoord te doorbreken?

Fijn open gesprek en leren van elkaar
 Top / goed georganiseerd / in 'dialoog gaan' is belangrijk / open met elkaar in gesprek /
 vertrouwen!
 Mooie uitwisseling
 Fijn
 Heel positief
 Leerzaam / heeft me gerust gesteld
 Heel leerzaam
 Voelde goed om hierover met elkaar van gedachten te wisselen
 Leerzaam
 Bijzonder intens
 Boeiend, persoonlijk, goed georganiseerd
 Dialoog is een laagdrempelige manier om zelfmoord bespreekbaar te maken!
 Praten over zelfmoord helpt altijd / leven begint met aandachtig luisteren.
 Praten over zelfmoord is prettig en heel waardevol. Het lucht op en we kunnen elkaar daarin
 steunen. We begrijpen elkaar hierdoor beter
 laagdrempelig over zelfmoord praten met elkaar door de openheid is interessant en voor een
 brede groep mensen geschikt
 dialoog is voor iedereen geschikt, voor sommige groepen wel met nazorg
 als veilig ervaren
 moet eigen keuze zijn om deel te nemen
 bewaak groepsgrootte
 de introductie van de dialoog, kader neerzetten, was belangrijk

De conclusie was dat de dialoog een mooi instrument is om als burger /medemens sterker te
 worden en zo samen een steentje bij te dragen, waardoor minder mensen in totale wanhoop
 en paniek eenzaam deze stap zetten.

3. Heb je een tip?

Verder met elkaar in gesprek

Professional uitnodigen tijdens deze bijeenkomsten om meer informatie geven over suicide en preventie

Doorgaan met deze dialoog

Keep up the good work! Ga zo door!

Meedenken en anderen kunnen helpen

Doe een follow up gesprek / dialoog

Sommige mensen die teveel aan het woord zijn inperken, dialoog een dialoog laten zijn.

na deze bijeenkomst een informatiebijeenkomst in de wijk, vrije inloop

dit moeten we als een inktvlek uitrollen

ga naar jongeren op scholen via de les maatschappijleer of themaweken

Evaluatie van de gespreksbegeleider

De groep was zeer divers en al pratende merkten we dat ieder steeds meer herinneringen kreeg. We realiseerden ons dat het taboe op het praten over zelfmoord ervoor zorgt dat we ervaringen zo snel mogelijk wegdrücken. Hierdoor missen we kansen om elkaar te steunen en wordt het onderwerp ook steeds zwaarder.

Het gesprek was heel open en constructief. Soms liggen zaken gevoelig, zoals degene die het lastig vindt als mensen zelfmoord afdoen met de opmerking 'het is een roep om aandacht'. De intense nood wordt dan niet in zijn volle omvang door die persoon begrepen. Ook de schaamte als je als familie gevoelens van intense boosheid krijgt, kon gedeeld worden en begrepen. Ik merkte een sterk gevoel van saamhorigheid. Het is een naar fenomeen en we willen het allemaal anders... maar samen kunnen we er wel beter mee omgaan, iets voor elkaar betekenen. Er was ook zorg. Hoe kunnen we er ook voor hen zijn? Er was ook opluchting en respect: hoe een keten van zelfmoord in families bespreekbaar kon worden, zonder oordeel. Maar wel met het besef dat we het anders willen. Ook de verschillen in beleving vanuit het geloof (zowel Islam als protestant christelijk) werden besproken. Hoe het geloof een steun, maar ook juist een beknelling kan vormen. Veel inzichten bleken gevoelig te liggen, maar eenmaal op tafel was er vooral nieuwsgierigheid naar ieders perspectief.

Wel werd duidelijk dat tijdens het gesprek veel behoefte is aan informatie. Het is goed om de gespreksbegeleiders van dit type dialooggesprek in de voorbereiding ook extra informatie mee te geven. Tijdens de dialoog ligt het zwaartepunt op ervaringen delen, maar het is ook fijn om wat cijfers & feiten paraat te hebben.

Aan het eind van het gesprek merkte ik dat mensen elkaar opzochten, informatie uit wisselden, actief gingen nadenken hoe we meer van dit soort gesprekken kunnen organiseren voor meerdere groepen mensen. Ik had niet verwacht dat we met dit onderwerp zoveel positieve energie en betrokkenheid zouden opwekken om persoonlijk bij te dragen aan een betere wereld!

Het lijkt me goed om fase 1 van het dialooggesprek 'voorstellen' en fase 2 'vertellen' samen te voegen. Bij de 3de ronde zouden we kunnen vragen: "Na deze ervaringen gedeeld te hebben met elkaar, hebben we kunnen ervaren wat het is om vrij over zelfmoord te praten. Wat zou het voor jou betekenen als het taboe om hierover te praten na vandaag weg is? Wat is er dan veranderd?"

Dialoog is een laagdrempelige manier om zelfmoord bespreekbaar te maken. De dialoog aangaan leer je door het te doen.

Zorg Verandert Evaluatieverslag 2de proefdialog op 11 juni

Deze dialoog was de 2de proef om mensen in gesprek te brengen over dit onderwerp. De deelnemers kwamen hoofdzakelijk uit de begrafenisbranche en hadden veel te vertellen. Wederom bleek de dialoog heel geschikt voor mensen om ervaringen te delen. Na 2 succesvolle dialogen kunnen we stellen dat de dialoog met dit script een geslaagd en taboe doorbrekende methodiek is. Het is echter wel heel lastig om de juiste doelgroep aan te spreken en voldoende deelnemers aan tafel te krijgen. Na twee vruchteloze pogingen (bureau Manteling met studenten en de vrijwilligers van de Voedselbank Goes) is dit een belangrijk aandachtspunt om mee te nemen in de evaluatie.

Opzet

- Welkom en een korte introductie op thema “Zelfmoord, met elkaar in gesprek” door Karen Keukelaar van 113 Zelfmoordpreventie
- Toelichting op dialoogmethodiek door Anezka van de Weg en Rijna Witte van Zorg Verandert

Groepssamenstelling

Aantal deelnemers: 8

Aantal mannen: 1

Aantal vrouwen: 7

Aantal deelnemers jonger dan 30 jaar: 0

Aantal deelnemers tussen de 30 en 41 jaar: 2

Aantal deelnemers tussen de 41 en 55 jaar: 4

Aantal deelnemers tussen de 56 en 65 jaar: 1

Aantal deelnemers tussen de 66 en 80 jaar : 1

Aantal deelnemers ouder dan 81 jaar: 0

Aantal deelnemers als zorgvrager: 0

Aantal deelnemers als naaste / mantelzorger: 2

Aantal deelnemers als vrijwilliger: 0

Aantal deelnemers als professional: 6

Aantal deelnemers overig: 0

Dialooginhoud

Het praten over zelfmoord en je persoonlijke ervaringen bij dit onderwerp stond centraal in deze dialoog. Doordat er voornamelijk mensen uit de begrafenisbranche afkomstig waren, werd ook juist het perspectief van de professional belicht. Wat doet het met je als je 3 x per week een lichaam van iemand verzorgd, die zelfmoord gepleegd heeft en wat doe je als je ervan overtuigd bent dat het geen zelfmoord betreft, maar een andere doodsoorzaak vastgesteld is? Het waren indringende verhalen, waardoor iedereen geboeid naar elkaar luisterde en zijn of haar bijdrage aan kon leveren. Wat opviel, was dat juist door het met elkaar te delen, het inzicht ook steeds sterker werd, hoe vaak we met zelfmoord in aanraking komen. We verdringen de gedachte en gaan steeds met het leven verder. Onbewust of we nu professional zijn of niet, potten we onze angsten, verdriet, gevoelens van machteloosheid op. Ook kwamen we erachter dat er mogelijkheden blijven liggen. Zo zou een dergelijk gesprek op bij voorbeeld scholen enkele maanden na een zelfmoord van een leerling met een aangepast script prima kunnen bijdragen aan preventie. Voor diverse professionals, maar ook bijvoorbeeld de betrokken vrijwillige brandweer is het van belang om veel meer met elkaar te praten. Stoer gedrag kan op de loer liggen om de gevoelens – zeker na veelvuldige confrontatie- steeds verder weg te stoppen. Dus ook opletten bij collega's als je merkt, dat door de jaren heen dit soort situaties steeds meer als gewoon werk beschouwd worden. Zorg dat je elkaar hierop blijft bevragen en aandacht geeft om het goed te kunnen verwerken. PTSS kan langzaam opbouwen en zich ineens openbaren.

Opmerkelijk was ook tijdens deze dialoog de prettige en positieve sfeer. Ieder was erg geïnteresseerd en betrokken naar elkaar. Het bleek fijn om geen taboe te ervaren tijdens deze dialoog en zo laagdrempelig zaken te kunnen bespreken. Juist hierdoor concludeerden enkele deelnemers, dat je ook onderling alert moet blijven en contact moet opnemen als je weet dat de ander een zware dag heeft gehad (kleine kinderen, zelfdoding). Dat moment van reflectie is heel leerzaam en resulteerde in concrete plannen om op het werk meer aandacht voor elkaar te hebben en op zoek te gaan naar meer informatie over zelfmoord. Door de dialoog zijn de deelnemers zich meer voor 113 zelfmoordpreventie gaan interesseren en weten waar zij vragen kunnen stellen en informatie kunnen krijgen.

Belangrijke tips

Vooraf voor jongeren is dit een heel belangrijk onderwerp! Het is de doelgroep, waar zelfmoord veel voorkomt en ook de groep, die het meest lijdt onder de snelle en hectische samenleving, waarin volgens social media iedereen geslaagd is. Stilstaan bij elkaar en doorvragen zijn belangrijke vaardigheden voor hen om te leren, en zo te bouwen aan een gezonde samenleving. Daarnaast is het inzicht ontstaan om onder de professionals (zowel betaald als onbetaald) regelmatig onderling contact te houden over dit onderwerp. Hou het lijntje open en laat taboe of beroepsdeformatie geen valkuil worden om onbewust een PTSS op te lopen.

Daarnaast is vooral belangrijk om te beseffen dat de intensiteit van het onderwerp vooral een open en goed gesprek oplevert. De dood als een normaal onderdeel van het leven, de acceptatie van problemen en ieders wens om er voor de ander te zijn. Ook de enorme waaier aan emoties waar je mee te maken hebt, blijkt in het gesprek juist fijn om te bespreken, maar hoeft niet te leiden tot een moeilijk en pijnlijk gesprek. Zo had één van de deelnemers een moeder, die 3 zelfmoordpogingen ondernomen had. Zeker nu zij zelf volwassen is, kan ze haar moeder, maar ook zichzelf als jong meisje beter begrijpen en vormt zij weer een steun voor anderen. Juist die kennis en ervaringsoverdracht, het erover praten zonder oordeel, kunnen een moeilijk leven dragelijk maken en doorbreken het isolement. De boodschap na deze dialoog was dan ook: de dood hoort bij het leven, maar we kunnen samen iets betekenen om te voorkomen dat iemand nodeloos in eenzaamheid en radeloosheid deze stap moet zetten. Door met elkaar de signalen bijtijds te herkennen en actie te ondernemen kunnen we deze naargeestige ontwikkeling van epidemische proportie een halt toe roepen.

Opmerkingen van de deelnemers die kunnen worden meegenomen naar de informatieavond

- Hoe krijgen we de Zeeuwse oester open?
- Eigen keuze om uit het leven te stappen
- Ik heb wel begrip voor zelfmoord
- Veel aandacht nodig voor nabestaanden
- Als je de overledene mag verzorgen/kleden, dan kan je er zijn voor de nabestaanden
- Verwijzen naar 113
- Hoeveel maskers zijn er?
- Waarom heeft degene die een poging doet niet gedacht aan de omstanders en nabestaanden?
- Wat heb je zelf nodig om met zelfdoding om te gaan?